

Boghandlere i Hurup

Af fhv. boghandler Helge Thinggaard, Vestervig

Den første boghandler i Hurup hed P. Ottesen. Han etablerede sig 1909 på det sted, hvor Norda Bank i dag residerer. Butikken havde vist efter datidens forhold et rimeligt sortiment, og som fotoet viser, var interiøret hyggeligt, men varelageret var måske for stort til det begrænsede klientel. Det blev i hvert fald ikke til en lang karriere, for Ottesen gik konkurs 1910.

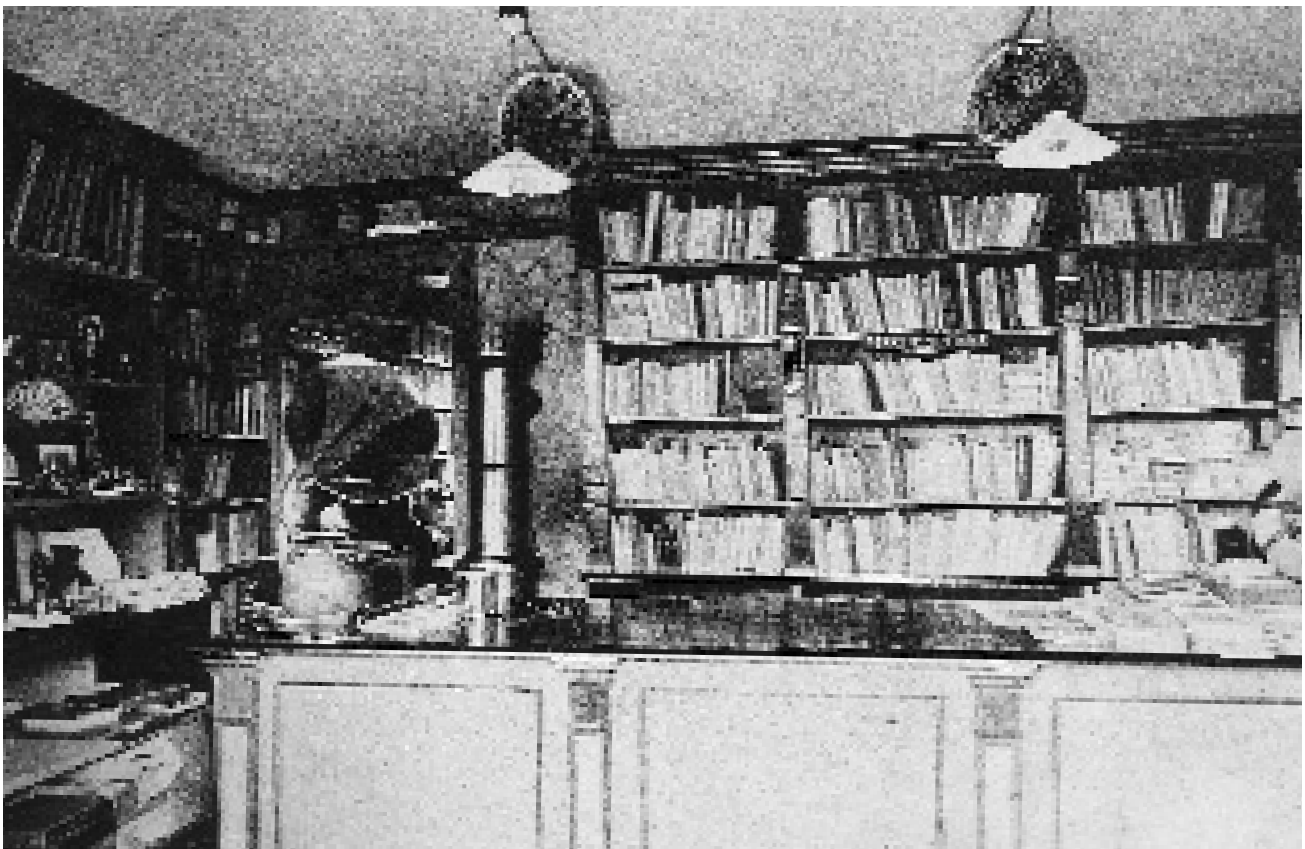
1914 kom Hjalmar Lyngbæk til byen og etablerede en mere levedygtig forretning netop der, hvor den nuværende boghandel ligger, Bredgade 120-122. Han - som såede frøene - og de fire efterfølgere er medvirkende til, at forretningen i 2004 rundede de 90 år og således hører til en af byens ældste.

Hjalmar Lyngbæk kom fra Silkeborg-egnen og kunne åbenbart se mulighederne i den

hastigt voksende stationsby, som på daværende tidspunkt havde omkring 1.000 indbyggere. Han købte et almindeligt beboelseshus, og som det kan ses på billedet, var facaden de første år ret så prunkløs. Lyngbæk slog altså ikke større brød op, end han kunne bage.

Forretningen udviklede sig dog de første år så meget, at Lyngbæk allerede i 1920 udvidede ejendommen mod øst og nord om ad den ikke vinkelrette Lindeallé. Derfor fik butikken en særpræget facon. Den var måske ikke så praktisk, men man må indrømme, at det i stedet for en firkantet løsning helt utilsigtet gav en speciel atmosfære. Endvidere blev der bygget en etage ovenpå, så ejendommen dermed fik sit nuværende udseende.

Den nye etage samt loftet blev udelukkende

P. Ottesens boghandel. Bemærk kakkelovn og grammofon. 1909.

Sådan startede det. Hjalmar Lyngbæks boghandel. Facadens udseende ca. 1918.

anvendt til privatbeboelse. På den tid var det en ret så herskabelig lejlighed med bl.a. et hyggeligt kabinet med skydedør og facetslebet glas. Investeringen i den omfattende udvidelse af ejendommen har måske været for belastende for den unge boghandler, så det var måske årsagen til, at arealet bag det vestre vindue igennem årene helt op til midt i halvtredserne var udlejet til anden side. Som det af billedet fremgår, var der de første år trikotagehandel og senere tobakshandel.

De første år efter, vi havde overtaget forretningen, var den ene af Lyngbæks to døtre, Minna Skabo, af og til på besøg. Hun fortalte om trediverne i boghandelen - en periode hvor der i samfundet var en generel lavkonjunktur. Der var langt mellem kunderne, og hun berettede om sin fars store skuffelse, når et kunde-
besøg kun resulterede i et frimærkesalg. Det øgede ikke indtjeningen.

Sidst i trediverne ansatte Lyngbæk Hans Th.

Hansen, som senere blev hans efterfølger. Hansen kom fra Børkop ved Vejle og blev hos Lyngbæk - dog afbrudt af en kort periode som bogholder hos den nyetablerede skotøjsfabrik NKP-Sko - indtil han i 1945 overtog forretningen. Lyngbæk trængte til afløsning. Han døjede med synet og var til sidst næsten blind. Boghandelen blev solgt, og familien flyttede til København.

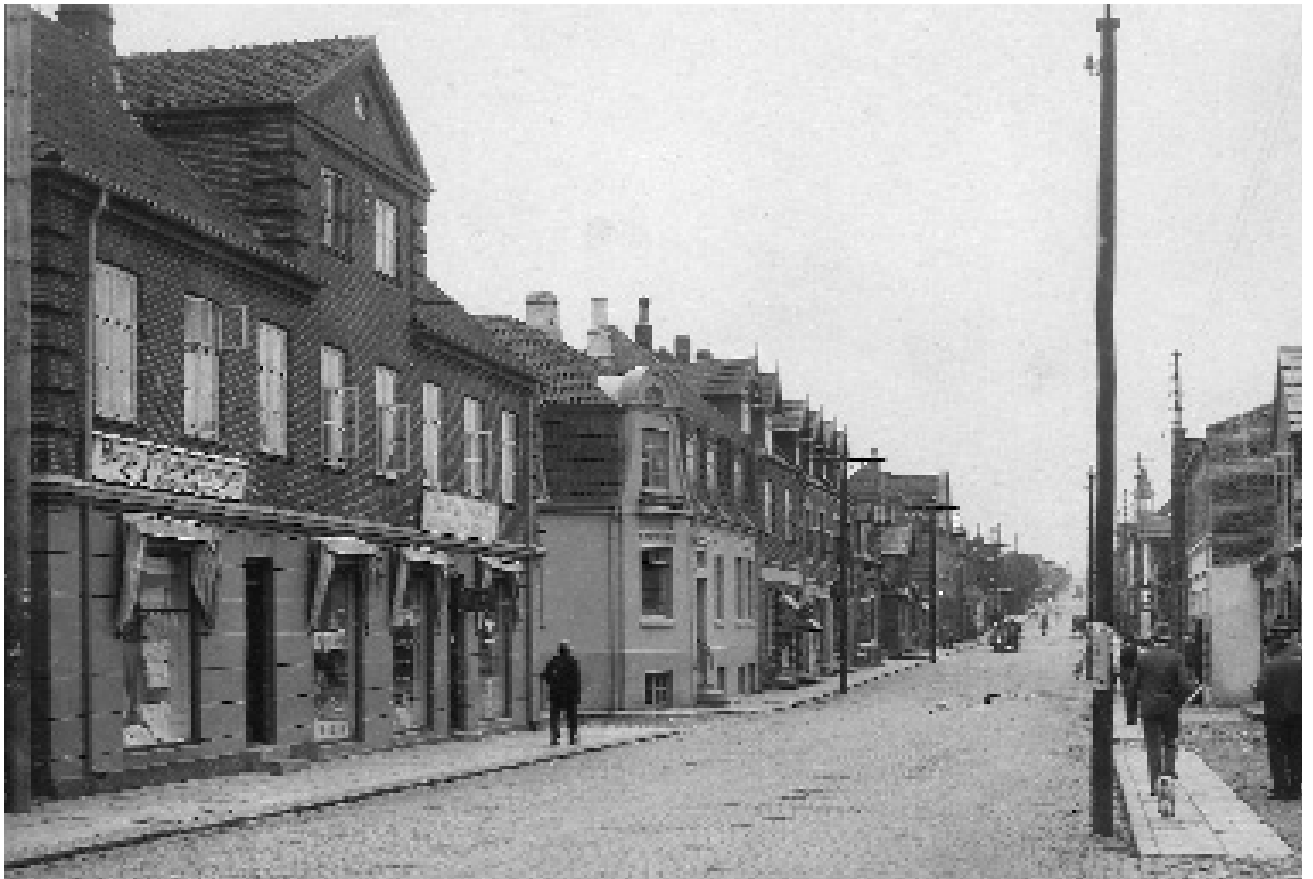
Fra 1952-57 var jeg ansat hos Hansen. Det første år som "arbejdsdreng" og senere som lærling. Jeg erindrer, at mit fædrene ophav inden tiltrædelsen havde fortalt mig, at min kommende chef ikke skulle tiltales "Hansen", men "hr. Hansen". Ak ja, det var andre tider. I modsætning til nutiden var respekt og autoritet en selvfølge. Dengang sikkert for meget, men en gylden mellemvej er vist at foretrække. Jeg har i hvert fald aldrig kunnet forlige mig med, når en praktikant under en uges ophold tiltalte mig "Helge".

Bredgade ca. 1915. Bemærk at apoteket endnu ikke er blevet bygget.

Fra den omfattende "overbygning" af boghandlen 1920. Bemærk de arbejdende håndværkere. Det er datteren Minna, der står ved foden af den store stige. Det var åbenbart også det år, Bredgade blev brolagt.

*Foto fra 20'erne. Så er både brostenene og Apoteket på plads. Apoteket blev opført 1918.
Bemærk: ingen biler, men hestevogne. Den nærmeste kører med malkejunger.
Læg mærke til A. Andersens trikotageforretning i bygningens venstre side.*

Det første år var der således tale om ”alt forefaldende arbejde”, bl.a. i vintersæsonen op-tænding i tre kakkellovne og budkørsel på varecykel med ugeblade. Dengang blev de ikke solgt i dagligvarebutikkerne, så der var et anse-ligt antal til udbringning. Tirsdag var den ”store” bladdag. Da kørte jeg såvel formiddag som halvdelen af eftermiddagen uanset vind og vejr. God konditræning til et ungt håbefuldt men-neske. Jeg erindrer, at en af abonnenterne hed Worm. Med min beskedne mellemskoleeksamen mente jeg at kunne så meget dansk og vurderede, at min forgænger i embedet havde skrevet en fonetisk jysk version af ”orm”, så jeg skrev altså fejlagtigt ”hr. Orm” på etiketten.

Åbningstiden på almindelige hverdage var fra kl. 8,00 – 17,30, fredag til kl. 20,00 og lørdag til kl. 14,00. Bortset fra den sidste uge inden jul var der ikke noget, der hed ”lang lørdag” eller åbent om søndagen. Det erindres, at

butikslivet dengang var mindre stressende end nu om dage, bl.a. fordi der var et vist persona-lemæssigt ”overskud”. Lønningerne var ret beskedne. De vægtede ikke så meget i forretningernes budget som nu om stunder, og som ansat følte det mindre hektisk. Der var tid til lidt hygge. Jeg kan da huske, at vi fra boghan-delen på skift (*i arbejdstiden*) af og til smuttede ind til tobakshandler Damsgaard ved siden af og smøgede den et kvarters tid. Den slags ”udflugter” tolereres altså ikke i dag, men det var hyggeligt! Til gengæld var vi heller ikke i den travle juletid så karrige med at tage et par timer ekstra efter lukketid – uden honorar, men som kompensation fik vi en ret så stor kontant julegave. Ved 22-tiden blev vi inviteret ovenpå til kaffe med fru Hansens nybagte bol-ler. Så det endte med, at vi havde haft en lang og god arbejdsdag. Korpsånden var intakt.

Og så var der den sommer, jeg næsten ikke

tør afsløre. Da var jeg med til at bryde normer, som i dag er helt uhørte. Der er ingen undskyldning, men dog en forklaring. Herskabet, hr. og fru Hansen, var for en sjælden gangs skyld på ferie. Det brugte man jo ikke rigtigt dengang. Solen strålede fra en skyfri himmel. Det var i juli måned, højsommer, skolerne holdt ferie og turister var særdeles fraværende. Hans Peter, den ældste søn og jeg samt en mere, som jeg ikke husker navnet på, passede butikken. Jeg havde lige fået en Diesella, en af datidens strømlinede knallerter. Vi blev enige om, at den burde luftes. Så vi aftalte, at vi på skift ville køre et par timer til Draget for at nyde friluftslivets glæder. Der var jo ingen grund til, at byens eneste forretning, som handlede med åndelig føde, skulle være urimelig overbemandet. Kunderne undgik kulturchokket, idet der næsten ingen kom, så det var sikkert årsagen til, at dette frynsegode ikke belastede samvittigheden i overvældende grad,

og - som den meget formildende omstændighed - chefens søn var med i komplotet!

Den aktive markedsføring var i halvtredserne næsten ikke eksisterende. Der var ingen indkøbsforeninger og dermed katalogudsendelser. Boghandlerbranchen var dengang måske lidt foran, for til jul blev der udgivet et flot katalog med de nye bøger, men bortset fra mindre annoncer til konfirmation og jul var det også alt. Som det fremgår af et par af billederne var der ingen skilte eller gadevarer udenfor. Ræsonnementet har sikkert været efter devisen: "Kunderne finder vel selv ud af, hvad de mangler, så de kommer sikkert til døren, når de vil købe". Ak ja, "hvorfor så alt det besvær". Jeg erindrer i øvrigt ikke, at det engelske ord "stress" dengang blev anvendt i dansk sprogbrug. Det er først kommet efter "Verden fik fart på".

Hans Th. Hansen købte ejendommen midt i halvtredserne. Et mindre lagerlokale bag butikken blev inddraget og tobakshandler Dams-

Foto fra 20'erne. Bredgade set mod vest. Bemærk hestepærer på gaden. Boghandelens gavlskilt fortæller, at man også handlede med rullegardiner.

Laurits Damsgaard foran tobakshandelen ca. 1950.

gaard etablerede sig med privatbeboelse i den vestre ende af Bredgade nr.143 - Kjeld Skos nuværende domicil. Tobakshandelens tidligere lokaler blev indrettet til lagerrum, så der var tale om en betydelig udvidelse. Endvidere blev der indlagt centralvarme i hele ejendommen, så "fyrbøderen" de næste par år kunne foretage sig mere væsentlige ting og koncentrere sig om "at fyre" under kunderne i stedet. De skulle jo også af og til "varmes op". Hansen var en ualmindelig rar og omgængelig chef. Forretningsmæssig var han bestemt ingen sprællemænd, men han var afholdt for sin stilfærdige væremåde. Det samme kan vist ikke siges om efterfølgeren.

I tresserne moderniseredes facaden med baldakin og stålindfattede butikstermorer. Det var en betydelig investering, så det er indiskutabelt, at Hansen er den indehaver, der har ofret mest på ejendommen. Og så er der jo, ej

at forglemme – ikke "uglen i mosen", men uglen på den østre smalgavl som er udført af sønnerne Svend og Lasse.

Den 1. august 1975 overtog min kone og jeg forretningen. Siden jeg i 1962 forlod boghandlerbranchen, havde jeg i tretten år været repræsentant i kontormaskiner, dels for Knud Engsig i Aalborg og dels for Rex Rotary i København med domicil i henholdsvis Thisted og Viborg. Det var et udmærket valg. Jeg var efterhånden lidt træt af at høre til "landevejens farende svende", og jeg trivedes med at få "foden under eget bord". For min kone Ruth blev det i starten lidt turbulent. Hun havde i ægteskabets 14 år hidtil "kun" været hjemmegående, født tre børn, men ellers "ikke lavet noget", som det vist nok hed dengang. Så starten blev for hende en hektisk tid. Hun var oprindeligt uddannet indenfor blandet manufaktur hos den legenda-

riske Holger Nielsen, "Engelskmanden" i Vestervig og havde senere ansættelse i større forretninger i Skive og Struer samt på kontor i en tømmerhandel i Viborg, så hun havde en rimelig forretningsmæssig ballast, men i en blandet boghandel var sortimentet noget helt andet. Det var jo ikke kjoler og skruer, det drejede sig om. Det kunne f.eks. være den græske mytologi. På forespørgsel fra en kunde som dette emne interesserede, spurgte hun mig: "Kan det passe, den herre siger noget i retning af olympiaden"? Det var Homers "Iliaden", det drejede sig om. Det var jo noget helt andet, selv om begge dele kan relateres til Grækenland. Ja, det var en hård debut, men hun kom snart på omgangshøjde.

Morsomme erindringer har jeg især fra den altid meget travle julehandel. Et år lancerede Texas Instruments en "omvendt" lommeregner under navnet "Den lille professor". Den kunne

Forfatteren som elev 1954 med slips. Det kan nutidens elever vist ikke hamle op med! Det noget mutte udseende må skyldes, at der om sommeren var få kunder, inspirationen manglede.

Foto fra ca. 1965. Bemærk den omfattende facade renovering - og uglen. Den er endnu ikke bortflojet.

Foto fra ca. 1994. Med sin gode beliggenhed var Boghandelen altid med i billedet, når der var arrangementer. Her fra en af de velbesøgte torvedage. I forgrunden ses bl.a. Chr. Baun, Anne Grethe "Bager" og Erling Larsen.

stille børnene regneopgaver. En lærer fra oplandet havde nogle dage forinden forespurgt om produktet og fået det svar, at det kom på lager i løbet af få dage. En dag, hvor der var trængsel i lokalet, åbnede han døren og råbte til en af pigerne: "Er professoren her" hvortil hun replicerede: "Ja, men han taler i telefon". Prestigen blev styrket, men professoren kunne også blive distræt i den hektiske juletid. Maden skulle ofte indtages i lyn tempo, så grillen lige overfor var en god løsning. Jeg bestilte pølser, brød og en cola, og det lukulliske måltid blev kvikt serveret sammen med sennep og ketchup i ta` selv

flasker. "Professorens" tanker var åbenbart mere fraværende end nærværende, klingende mønt flød jo i en lind strøm i kasseapparatet få meter borte. Distraktionen var fuldkommen: I stedet for sennep og ketchup hældte han colan på pølserne. Den søde ekspeditrice smilte overbærende. Det samme gjorde en af de ansatte ved en anden lejlighed. Vedkommende holdt kaffepause på kontoret. Jeg telefonerede. Efter flere indtastninger, hvor forbindelsen udeblev, kom der en sarkastisk bemærkning: "Du taster ind på regnemaskinen, prøv telefonens tastatur i stedet". Det hjalp, forbindelsen blev etableret.

En anden tildragelse fra julehandelen: En kunde spurgte en af pigerne om en netop udkommet bog: "Kvinde, kend din krop". Hun var ikke helt klar over, hvor den kunne være rubriceret og råbte til mig og spurgte, hvor den kunne findes. Jeg var stærkt engageret i en berettiget reklamation, mine tanker var et helt andet sted, så det var vel undskyldeligt, at jeg svarede: "Se under sport". Andre årstider var mindre hektiske, så i årenes løb havde vi ind imellem tid til at holde ferie, og det gjorde vi i rimeligt omfang.

Forretningens sortiment udvidede vi med kontormaskiner. Det medførte, at jeg de første år lejlighedsvis tog mappen under armen og besøgte kontorer. Det stimulerede omsætningen i betragtelig grad. Et par gange om året holdt jeg sammen med diverse leverandører udstillinger på "Møllekroen". Specielt en af disse "gav pote". I 1978 lancerede Olivetti den første elektroniske skrivemaskine. Den kostede ca. kr. 12.000. Det var mange penge dengang. Der blev solgt så stort et antal, at vi i en kortere periode - ifølge importørens oplysninger - var den forhandler i landet, som i forhold til byens indbyggertal havde den største markedsdækning i Danmark.

Som årene gik, udviklede den egentlige boghandel sig i særdeles positiv retning. Så jeg blev mere og mere "hjemmegående". De opsøgende kontorbesøg blev nedtrappet, da der ikke var de tidsmæssige ressourcer til begge dele. Det resulterede naturligvis i et vigende kontormaskinesalg, men det blev i høj grad kompenseret med, at vi i 1987 overtog "Fotografens" fotoafdeling, som der blev gjort plads til i det i forvejen ikke for store salgslokale.

Siden 1981 havde vi været medlem af branchens største indkøbskæde, Bogpa. I deres regi blev der i 1988 oprettet markedsføringskæden "Bog & ide". Vi blev optaget i denne for os nok for ambitiøse kæde. På mange måder var det en gevinst, men det medførte også forpligtelser. Vi kunne efterhånden mærke, at kæden ville styre mere og mere - også investeringer. Vi måtte erkende, at man får ingen fordele gratis. I kæden var der adskillige butikker med en omsætning der var 5 gange større end vores, så det var dem, der svingede taktstokken, og det gik af og til ud over vores entusiasme. Lige børn leger som bekendt bedst. Jeg sammenlignede af og til medlemskabet med Danmarks i EU. Vi følte, at vi ikke mere var så selvstændige købmænd som tidligere, og det var årsagen til, at vi syntes, det ville være en god idé at begynde det tredje og sidste liv, medens vi endnu var "still going strong". Forretningen var forholdsvis let at sælge, og den blev 1. oktober 1997 overtaget af Lisbeth Nielsen.

Lisbeth var en dynamisk ildsjæl, som på energisk vis førte forretningen videre med et noget andet sortiment. Bøgerne - som vi havde et vist kærlighedsforhold til - blev nedprioriteret. Det syntes jeg ikke om, men nu var det jo efterfølgerens mening, som var gældende, og den måtte vi selvfølgelig respektere på samme måde, som Hans Th. Hansen gjorde over for os, da vi startede med salget af kontormaskiner. Han var rimelig skeptisk.

Lone Christiansen overtog boghandelen 1. december 2003. Vi håber, den fortsat må trives, så 100 års jubilæet 2014 kan fejres.